Szczątki języka dawnych słowiańskich mieszkańców wyspy Rugji.[1]

I.

W dokumentach ogłoszonych w zbiorze: C. G. Fabricius Urkunden zur Geschichte des Fürstentums Rügen unter den eingeborenen Fürsten (I Stralsund 1843, II III Berlin 1853, IV. Berlin 1859) spotyka się wiele słowiańskich nazw miejscowych, imion osobowych i pospolitych, które można wyzyskać dla scharakteryzowania języka dawnych słowiańskich mieszkańców wyspy Rugji czyli Roi[2]). Materjał ten pochodzi z lat 1170—1330 (1 forma z r. 1377). Ponieważ w tym czasie księstwo rojańskie obejmowało prócz wyspy także część przeciwległego wybrzeża, przeto niewszystkie przytaczane w dokumentach nazwy odnoszą się do wyspy, niektóre z nich dotyczą miejscowości położonych na lądzie; niejednokrotnie spotyka się jedne i drugie w tym samym dokumencie, niezawsze zaś można z pewnością określić, gdzie leżała dana miejscowość. Okoliczność ta jednak niema większego znaczenia, ponieważ niema śladu jakichkolwiek różnic językowych między nazwami pochodzącemi z jednej i drugiej dzielnicy. Poniżej każdą formę, jeśli dało się napewno stwierdzić, że dotyczy miejscowości położonej na wyspie, zaznaczyliśmy

[1]) Materjał zawarty w pierwszej części niniejszej pracy zebrał i zestawił Józef Łęgowski, część drugą, t. j. uwagi językowe i charakterystykę narzecza skreślił Tadeusz Lehr-Spławiński

[2]) Prof. Łęgowski, opierając się na tem, że w najstarszych dokumentach wyspa Rugja nosi nazwę *Roia* lub *Ruia* a jej mieszkańcy zwą się *Roiani* lub *Ruiani*, przypuszcza, że formy te polegają na pierwotnych słowiańskich nazwach *Roja* i *Rojanie*. Używając tych terminów w niniejszej pracy autor nie ma bynajmniej zamiaru narzucania nauce swej hipotezy, ani usuwania oddawna używanej i dziś powszechnie przyjętej nazwy *Rugja*.

znakiem R., nadto przy każdej formie podano datę roku, w którym wygotowano dokument[1]), oraz zaznaczono jej charakter znaczeniowy: i. = imię, św. = świadek, ks. = książę, w. = wieś, w. k. = wieś kościelna, st. = staw, rz. = rzeka, str. = struga, l. = las, j. = jezioro, m. = młyn.

Co do pisowni nazw słowiańskich zaznaczyć trzeba, że prócz normalnych właściwości pisowni średniowiecznej łacińsko-niemieckiej, jak używanie znaku *g* = *j*, *u uu* = *v w*, *th* = *t*, *t* = *d*, *b* = *p* i t. p., spotyka się też pewne cechy pochodzenia duńskiego, jak końcowe *gh* = *w*, n. p. *Stilogh* obok *Stilow*, *Gwizdogh* obok *Gwizdoveska struga* i t. p. Nazwy podajemy w porządku alfabetycznym według pisowni, a nie podług przypuszczalnego ich brzmienia słowiańskiego.

Babitz 1292 w.
Babyn 1249 w. (dziś *Bobbin*)
Bandelevitze 1314 w. R.
Bandeslavitze 1314 w. R.
Bandin 1242 st.
Bannicitce 1324 w.
Bardeke 1 55 rz = *Bardeken* 1256
Barnekevitze 1314 w. R.
Barnekowe 1280, 1282 w.
Barneslavendorp 1275 w.
Barnim 1292 i. ks.
Barnuta 1193 i. (syn ks. Jaromira) = *Barnota* 1224.
Barnutitze 1314 w. R.
Bard 1302 (dzielnica na lądzie) = *Barth* *Barta* 1193 = *Bart* 1240, 1255, 1278.
Bartholin 1277 w.
Bartik 1242 str.
Bartstorpe 1314 w. R.
Baskouics 1300 w. R.
Belbog 1224 w. k.
Belicowe 1224 w.
Belowe 1296 w.
Bensitze 1314 w. R.
Berkevitze 1314 w. R.
Bessin 1295, 1314, 1319 w. = *Byssin* 1250 w. R.
Bezemite 1320 w.
Bezunt 1185 l.
Bialcur 1224 w.
Bilowe 1224 w.
Biscopovisha (danina)[2])
Bitgast 1314 w. R.
Blandislavicze 1306 w.
Blandovitze 1314 w. R.
Blandzavicz 1300 w. R.
Bliggevitze 1314 w. R.
Blyscow 1232 w. R. = *Blischowe* 1250 w.
Bluggentin 1314 w. R.
Bobelin *Boblin* 1236 w. = *Bobolin* 12/7
Bolechowe (locus villae) 1277
Bolevitze 1314 w. R.
Bonin (Thecemarus de Bonin) 1301 str.
Bonowe 1314 w. R. = *Bonow* 1320.
Bonsowe 1277 w.
Boskoviz 1250 w. R.
Boer (locus qui dicitur Boer) 1224

[1]) Bardzo wiele nazw i imion — i to bardzo poprawnie zapisanych — pochodzi z r. 1314, z tego roku bowiem zachował się dokument zawierający osobny spis miejscowości księstwa rojańskiego.

[2]) „Censum, qui bizcopovizha dicitur, episcopo persolvant" 1220.

Borantha 1320 = *Burianta* 1209 św. = *Borjanta* (dominus) 1260
Bore (półwysep na Roi) 1295
Borkevitze 1314 w. R.
Brecenitze 1314 w. R.
Breghe 1314 w. R.
Bresechevics 1302 w.
Bresen 1314 w. R.
Bresitze 1314 w. R.
Bresnitz 1240 str. = *Prezniz* 1294 (strumień naprzeciw wyspy *Cingst*).
Breze (terra) 1170
Briglavitze 1314 w. R.
Brisanche 1314 w. R.
Bructevitze 1314 w. R.
Brunnissogh Brunnissowe 1243 w. = *Brünsow* 1292.
Bucholwe 1230 st.
Bucitze 1314 w. R.
Bucowe 1270, 1271 klasztor
Budimae 1209 w.
Bugislaw 1291 = *Bugslaf* 1292 i. ks.
Bulitz 1320 w.
Burenycz 1300 w. R. = *Burenitze* 1314
Buretitze 1314 w. R
Burrentin 1224 w.
Bursin 1312 w.
Bushevitze 1314 w. R.
Bussevitze 1314 w. R.
Butsuwe (terra) 1170 = *Butessowe Werle* (terra) 1185.
Camenez 1298 str.
Cameniz 1282 w.
Campeniz 1231, 1257 w. R.
Candelyn 1248 w.
Carnin 1242 w.
Carnitze 1314 w. R.
Carnowitz 1277 w.
Carowe 1314 w. R.
Carsivitze 1314 w.
Cartzenovitze 1306 w. k.
Cechuvitze 1314 w. R.
Cedniviz 1248 w.
Ceran 1296 j. (i młyn)
Cervitze 1314 w. R.
Charense 1314 w. R.
Charenz 1232 w. R. (= dziś *Garz*)
Charlepowe 1314 w. R.
Charowe 1320 w.
Charua 1193 (mansio) R.
Charwa 1232 (młyn)
Charva 1250 w. R.
Chlode 1314 w. R.
Chosen 1221 wyspa
Choszowe 1267 w. (= *Guzcowe* 1267)
Chozcow 1232 (dzielnica)
Chudevitze 1314 w. R.
Ciarb 1250 w. R.
Cickernitze 1294 rz. = *Cycorniz* 1298 rz.
Cingst 1295 wyspa
Circimerus 1221 i. św. R.
Cirghowe 1301 w.
Cirkow 1296, 1321 w. k. R.
Cippeken (Henricus) 1313 i. św.
Cituvitze 1314 w. R.
Clementevitze 1316 w. R.
Clissarinitz 1249 i. (ksiądz)
Cloco 1292 w.
Clocsevitze 1314 w. R.
Clopitowe 1298 str.
Clotycowe 1224 w.
Clutcitze 1314 w. R.
Commotouwe 1224 w.
Conezowe 1301 w.
Coransevitze 1314 w. R.
Coretz (miara) 1297 R (coretz avenae, coretz siliginis 1300, duo koritz siliginis 1306)
Corosowe 1314 w. R.
Cosa 1301 w. = *Choze* 1314 w. R.
Cosele 1314 w. R
Cost 1249 w.
Costen 1285 = *Kost* 1285 wyspa
Cowal 1314 w. R.
Cracowe 1295 w. = villa *Craconis* 1231
Crassowe 1316 w. R.
Cresniz 1248 m.
Crimoysne 1314 w. R.
Crimowitze 1314 w. R.
Cristow 1249 w.

Croneviz 1272 w.
Crosniz 1292 st. = *Crusniz* 1248 str.
Crozna 1300 str.
Cublikowe 1314 w. R.
Cubitz 1313 karczma
Curesowe 1314 w. R.
Cusize 1301 w.
Cussuvitze 1314 w. R
Cutevitze 1311 w. = *Cutovitze* 1314 w. R.
Cutzecowe 1282 w.
Cutcyn 1296 w.
Cuzsze 1275 w.
Cycovicz 1300 str. R.
Cycher 1314 w. R.
Cyrkowe 1314 w. R.
Cyrocevitze 1314 w. R.
Cyrcinogh 1248 m.
Cyrosevitz 1300 w.
Cyzeradicz 1306 w. R.
Dabcovitz 1320 w.
Dabinitz 1250 w. R.
Dalevis 1313 i.
Dambane 1315 w. R.
Damenitze 1299 w. = *Damnize* 1320 w.
Damgore 1318 = *Damgur* 1329 w.
Darghezlaf 1316 i
Darghuticze 1319 w.
Dargoliz 1249 w.
Dargolyn 1248 w.
Dargucevitze 1314 w. R
Darnovitze 1314 w. R.
Darsim 1207, 1209, 1248 w.
Darsowe 1224 w.
Dartz 1293 = *Darz* 1302 wyspa
Darzeseno 1301 w.
Datzowe 1314, 1316 w. R
Decitze 1314 w. R.
Denschevic 1285 w.
Derseniz 1291 = *Dertzenitz* 1310 str.
Desinkovitze 1314 w. R.
Desneczenoviz 1250 i. św.
Dessitli 1232 (ks. Wyssezlaus daruje klasztorowi w Górze na Roi, „homines qui *dessitli* nominantur, ut eidem claustro deserviant".
Dimin 1292 miasto (dziś Demmin).
Dirsik 1237 i. św.
Divitze 1297, 1319 w. = *Dyvitz* 1316 = *Divitz* 1319.
Diupniz 1248 m.
Doberan 1288 klasztor.
Dobislaus 1224 i. św.
Dobezlaus 1249 i.
Dolge 1231 j.
Domaslaus 1270 św.
Domassevitze 1314 w. R.
Donekevitze 1297 w.
Drawzke 1314 w. R. = *Drauzke* 1319 w. R.
Drechow 1270 w. = *Drechowe* 1282 w. 1295 w. k. R.
Dres 1250 w. R.
Drewsitze 1314 w. R.
Drivolk 1232 w. R. = *Drivolz* 1250 = *Driwolk* 1314 w. R.
Dronevitz 1292 w.
Drozdoue 1224 w.
Dubbeseke 1301 i. św.
Dubenitze 1314 w. R.
Dubisla 1232 i. św. R = *Dubyzla* 1249 i. św.
Dumchevitze 1314 w. R.
Dumrade 1314 w. R.
Dunyc 1221 i. św. R.
Dunicitz 1300 w. = *Dunycize* 1304
Dunecitze 1314 w. R.
Dusitze 1314 w. R
Dyersogh 1248 w. = *Dersekow* = *Dyrsisoh* 1249
Gadymowysz 1249 w. R. = *Gadimouiz* 1250 (dziś *Gademow*).
Gankuvitze 1311 w. R.
Gardist 1209 w. = *Gardyst* 1249 góra
Garemyn 1250 w. R.
Gargolizi (mansio que lingua slavica *gargolizi* dicitur) 1190 R.
Garlepowe 1321 w.

Ghart 1275 gród R.
Gartz 1314
Garneze 1319 w.
Garnzke 1298 w.
Gatemin 1314 w. R.
Gawarne 1292 w. R. = *Gawarni* 1314 w. R. (dziś Gagern)
Gharowe 1298 w.
Gholdevicze 1318 i.
Goldevitze 1314 w. R.
Ghotemitze 1314 w. R.
Ghurevitze 1314 w. R
Ghucze 1319 w.
Glesenowe 1277 w.
Glossow 1314 w. R.
Glowe 1314 w. R.
Glovenitza 1301 rz.
Gloveze Glovece 1305 w. R.
Gneomerus 1221 i. św. R.
Gneweken 1297 i. św.
Gnititze 1314 w. R.
Gnyze 1319 w.
Godek Panecrul 1316 i. R.
Golkogh Golkow 1248 w.
Golotitze 1314 w. R
Gora 1314 = *Ghore* 1314 w. R.
Goreke 1314 w. R.
Gorna 1276 (granica) = *Ghorna* 1295
Gosenitze 1316 w. R.
Gosdin 1236, 1275 w. = *Gusdin* 1263
Goszcouua 1193 w. = *Chock Chozcow, Choskow, Ghozgoua, Gotzcow* (dziś *Gutzekow*).
Grabevitze 1314 w. R.
Graboue 1277 l.
Grambenitze 1314 w. R.
Grambetitze 1314 w. R.
Gramezowe 1267 w.
Grancin 1253 w.
Granititze 1314 w. R.
Granscovitze 1314 w. R.
Gribenow 1275 w.
Gristowe 1276, 1285 (terra)
Grizebor 1224 i. św. R.
Gromin 1320 w.
Grubbenowe 1314 w. R.
Grymmezlaf 1316 i.
Gubistwicz 1209 w.
Gulezycz 1300 w. R.
Gustizlaus Tessimeritz 1249, 1263 i. św.
Guritz 1277 w.
Guslaus de Divitze 1297 i.
Gusteraditze 1314 w. R.
Gustevicze 1319 w.
Gustowe 1314 w. R.
Gutiza 1314 w. R
Gutzekowe 1228, 1298 w.
Guz 1294 św. (ksiądz) R.
Guzlaf Sûm 1316 św.
Gûderitze 1314 w. R.
Guttin 1209 w. R. = *Guttyn* (locus antiqui castri) 1248 (dziś Güttin)
Guizdogh Guizdow 1248 w. = *Gwizdoy* 1209 w.
Guizdoveskastruga 1248 str. (koło w. Gwizdow)
Iunscherviz 1250 w.
Ivenak 1276 (klasztor na lądzie).
Jabeditze 1314 w. R.
Jarcouwe 1224 w.
Jarenitze 1314 w. R.
Jaricin 1248 w.
Jaromerus 1209 = *Jeromarus* 1193, 1207 = *Jaromarus* 1252, 1253, 1255 i. ks. R.
Jaroslaus 1314 i. R.
Jelenine (przylądek na wyspie Hiddensöe, dziś Gellen) w. XIII.
Jesere 1276 w.
Jorewino 1224 w.
Kalesow Martinus 1313 i.
Kaminice 1207 w.
Karbowe 1228 w.
Karowe 1316 w. R.
Karschow 1276 str.
Karsevitze 1313 w. R
Kenitz 1316, 1319 w. R.
Knezegraniza („crux in quercu slavice knezegraniza") bez ścisłej daty, por. Fabricius II 68, uw. 184
Knesitsen 1314 w. R. = *Knesyczen* 1319.

Knesytz, Knesitze („duo *Knesitze*, unus *Knetzitz, Knezycz*") 1320.
Knipas 1314 w. R.
Koltzowc 1317 (pole)
Kossevitze 1314 w. R.
Krakevitze 1302, 1314, 1316 w.
Kosel („Conradus dictus Kozel") 1282.
Kubecze 1316 w.
Kukelevitze 1314 w. R.
Kumerowe 1311 w.
Kummerow 1292 st.
Kusterow 1297 w.
Kutlevitze 1311 w.
Labeditze 1311 w.
Lancha 1250 w. R = *Lancka* 1285, 1314, 1319 w. R. = *Lanka* 1320 = *Lanke* 1249 w. k. R.
Lansen 1314 w. R.
Lanzekovitze 1311 w.
Lapkovitze 1314 w. R.
Laskouiz 1248 st.
Lassan 1236 (terra)
Lawenitze 1314 w. R.
Laze 1314 w. R
Lecenizs 1275 j.
Lesten 1314 w. R.
Lestnice 1243 w.
Lestniz 1267 str.
Letowe 1314 w. R.
Leznice 1285 w.
Liastkae 1209 str.
Liazcha 1249
Liscicowitz (Tessemar) 1236 i św.
Lisowe 1314 w. R.
Lissina 1277 l.
Lobba 1295 (ziemia)
Lopate 1314 w. R. = *Luppate* w. 1311
Locisse 1194 (ziemia?)
Losenitze 1314 w. R.
Lubanevitze 1314 w. R. = *Lubanovitz* 1240, 1250 w. R.
Lubbin 1314 w. R.
Lubenitze 1314 w. R
Lubesitze 1314 w. R.
Lubetitze 1314 w. R.
Lubuze 1314 w. R.
Lucobandis 1250 w R.
Luszina XIII w., w. R.
Lusyz = *Lusitz* 1236 = *Losiz* 1276 = *Lositze* 1320 (ziemia)
Lutechovitze 1314 w. R.
Luteke (Tessemer) 1316 i. św. R. = *Ludeke Plotze* 1316 R.
Lutemitze 1314 w. R.
Lutkovitze 1314 w. R.
Lutositze 1314 w. R.
Luttusevitze 1314 w. R.
Lypitz 1248 str.
Magnosowe 1285 w.
Malchowe 1274 w.
Malechin 1295 w.
Malosiz 1248 w.
Malstowe 1224 w.
Mancelin 1232 (pole)
Marlow 1289 w.
Matechowe 1314 w. R.
Matsin 1314 w. R.
Mechomyrzk 1194 w. (na lądzie)
Medoniche 1231 str.
Medowe 1314 w. R.
Melno 1250, 1314 w. R. (dziś Mölln)
Merotiz 1209 w.
Mestwinus 1295, 1301 i. ks. = *Mystwinus* 1289
Metle 1292 w.
Micorowe 1301 w.
Milusow de Uznam 1249 i. św. R.
Minkokorin 1270 i św.
Miseres 1194 w.
Mogela (cumulus satis magnus slavice *mogela*) 1287
Molteke 1278 i.
Monichovitze 1314 w. R.
Mosteniz 1274 rz.
Mosschovitze 1314 w. R.
Moyslecow 1300 w. R. = *Moyslekowe* 1314 w. R.
Moyslemer Svetzenovitz 1316 i.
Mozt (locus qui dicitur *Reklonsiza mozt*) bez daty, Fabricius I 59
Mur 1285 st.

Muschisza 1193 w.
Mutzechowe 1318 w.
Mylziz 1194 w. (na lądzie)
Mymz 1193 i. św. R.
Nacemarus 1301 i. św.
Natenitze 1314 w. R.
Natzevitz 1316 i. R.
Nazenice 1319 w.
Nedamarus 1240 i. św.
Nedamir (filius Gustislai) 1203 i. R.
Negatse 1321 w.
Nemits 1377 w. k.
Nesebans 1314 w. R.
Nese 1314 w. R.
Nigas 1231 st.
Nigatze 1314 w. R.
Niletitze 1314 w. R.
Nipomervitze 1314 w. R.
Nobin 1250, 1314 w. R.
Novareka 1240 (zatoka koło Stralsundu)
Nunivitze 1314 w. R.
Nyceklaze 1314 w. R.
Nyenowe 1296 rz. (naprzeciw wyspy *Cingst*)
Obelicz (Johannes) 1315 i. św.
Omanze 1314 (dzielnica) R. = *Omanz* 1323 (dziś Ummanz)
Ostrusim 1193 (dzielnica na lądzie) = *Wozstroznae* 1248
Otoc 1224 w.
Pancomin 1270 1277 w.
Panchowitz 1270 w.
Panian 1314 i R.
Pankelowe (Hinricus) 1323 i.
Pasevitze 1314 w. R.
Panzogh 1248 = *Pansowe* 1248 = *Pansoh* 1249 = *Pansow* 1275 w.
Parchowe 1314 w. R.
Parchutycz 1300 = *Parchuticze* 1319 = *Pargutitze* 1314 w. R.
Parpare 1274 w.
Parparino 1271 w.
Parpart 1277 w.

Peatsk 1297 w. = *Peask* 1300 = *Pyaske* 1314 w. R. = *Pazeke* 1319 w. = *Pyask* 1232, 1249 w. R = *Pyazcke* 1314 (dzielnice) R. = *Payzeke* 1314 w. R. (dziś *Patzig*).
Pena 1292, 1300 rz. (dziś Peene, odnoga Odry)
Penin 1242 w.
Peristowe 1277 w
Peron 1311 gród R. = *Perun* 1240, 1280, 1302 w. R = *Perůn* 1316 w. R. = *Pyrun* 1278 w. (dziś Proen)
Pintymechowe 1277 w.
Pitthne 1170 (ziemia)
Pitne 1256, 1264 j. (= *Puthne*)
Plachte 1232 w.
Plachtina 1256 pole
Planitze 1256 rz.
Platekevitze 1314 w. R.
Platovitze XIII w. w. R.
Plawenze 1316 rz.
Plotze (Rudolph) 1316 i.
Pluchowe 1314 w. R
Poddas (lucra usurarum quae *poddas* appellant) 1290
Poddemin 1314 (taberna) R.
Poldositze 1314 w. R.
Pole 1170 (terra)
Politze 1314 w. R.
Polupitz 1294 w.
Pomelowe 1277 w.
Popel 1207, 1221, 1249 i. św.
Popelvitze 1314 w. R.
Ponten (filius Pribizlai) 1203 i R.
Poretz 1277 w = *Pores* 1298 = *Porecz* 1306, 1315 w.
Posdevolcitz 1323 w.
Postomino 1301 w.
Putprimizl 1250 w. R.
Poweth 1193 i. św. R
Prerowe 1295 rz. (naprzeciw wyspy *Cingst*)
Pretwisch 1242 w.
Prezniz 1295 rz. (naprzeciw wyspy *Cingst*)

Pribe Gawarn 1316 i.
Pribedne 1170 ziemia
Pribborus 1300 i. R.
Priceuicz 1300 w. = *Priscevitze* 1314 w. R.
Pridborus 1306 i. = *Prithborus* 1306.
Pritbur 1285 i św.
Prisceka (in silva) 1249
Pristan 1277 st.
Pristaw (nuntius qui *pristaw* dicitur) 1306
Pristawal 1314 w. R.
Pritochine 1232 = *Pretuzhine* 1235
Priviza 1292 w.
Prizcin 1248 w.
Prosnitze 1314 w R.
Pruchute 1278 w
Pruz 1193 i św.
Pudgarde 1314 w. R.
Půseritze 1314 w. R.
Pustikow 1175 w.
Pust Tzanthevitz 1316 i. R.
Pust 1276 i. św.
Pustulvitz Pustelvitz 1305 w.
Putbutzke 1284 = *Pudbuzk* 1295 = *Pudbuske* 1314 w. R. = *Pudbuzcick* 1307 w. = *Pudbuzke* 1313.
Putize 1261 w.
Puzdevolk (Nycolaus de P.) 1285 1316 i. R.
Racowe 1232, 1235, 1288 w.
Radozlaus Roitzlitz 1240 i. św.
Ralekevitze 1314 w R.
Ralic Ralekevitz 1316 i. R.
Ralowe 1314 w. R.
Rambin 1313 w. k. R = *Rambyn* 1319 w. R.
Ramboz 1306 w.
Ramitze 1314 w. R.
Ransowe 1314 w. R.
Rantekow 1292 w.
Razlaf Sumovitz 1316 i. R.
Razlaf Zlawsson 1316 i. R.
Razlaf Clementevitz 1316 i. R.
Redesclaus 1240 i. św.

Reddevyze 1249 ziemia R. = *Redevyz* 1250, 1276 = *Redeizze* 1295 R.
Redevizhoves 1278 (punkt graniczny)
Redos 1207 w.
Redoswiz 1202 w.
Reetz (Hinrik von *Reetz*) 1360
Reka (por. *Novareka*)
Rekenitz 1323 st
Rensitze 1314 w. R. = *Rentzitze* = *Rentiz Renciz* 1302 R
Repin 1305 w. k. = *Reppyn* 1319 = *Reppin* 1314 (karczma) R.
Restiburitz 1240 w.
Retheburitz 1278 w.
Retliz XIII stul. w. R.
Retnevitze 1314 w. R.
Reyderivitze 1314 w. R
Rinkow 1224 w.
Robeko de Tribuses 1278 i.
Rochut (Fridericus) 1313 i
Roia 1193 = *Ruja* 1177 = *Ruiya* 1284 = *Ruya* 1289 = *Roye* 1319 = *Ruyen* 1270 wyspa R.
Roitzitz (Radoslaus) 1240 i. św.
Roztok 1234 = *Rozstok* 1275 miasto (dziś Rostok)
Rubz 1316 w. R = *Rubaz* 1316 = *Rubus* 1314 w. R
Ruddevitze 1298 w = *Ruddevize* 1321
Rusgensole (juncorum palus) 1228 st.
Rustkow 1292 w.
Rustow (Petrus) 1313 i.
Ruygart 1258 gród R. = *Ruygard* 1285, 1306 (dziś Rugart) R
Sadowe 1314 w. R.
Salecowe 1284, 1314 w. R. = *Salicowe* 1284 w.
Sambor van Poretz 1316 i R.
Sanceka (uxor) XIII stul i
Sarnekevitze 1256, 1317 w. por. *Zarnekevize*
Sarnekowe 1314 w. R.

Sasitze 1314 w. R.
Saullislava 1314 i.
Sasitze 1314 w. R.
Scabiz 1320 w. R.
Scäprode 1302 = *Scaprodia* 1314 część wyspy Roi.
Scerpecevitze 1314 w. R
Schowe, Schow 1278 w.
Schonar (Johannes) 1270 i
Scikernitz 1276 str.
Scob 1250 w. (dziś Schabe na Jasmundzie).
Scrilowe 1224 w.
Scythin 1232 (prowincja)
Sedlin 1224 w.
Segozszi 1193 włóka ziemi
Selentin 1314 w. R.
Seracowe 1314 w. R.
Serane 1314 w. R.
Sczelasowe 1282 w.
Sestetyn 1284 w.
Sieraf 1230 w. R. (dziś Seerow)
Sigglowe 1314 w. R.
Sillechowe 1314 w. R.
Silence 1314 w. R.
Silne zob. *Zilne*
Silene 1314 w. R.
Sissowe 1314 w. R. = *Sissum* 1314 w. R.
Sithne 1193 ziemia = *Sitene* ziemia na lądzie = *Scitene* = *Siten* 1194
Slaomerus 1270 i. św.
Slavekevicz 1307 w. R.
Slawena 1270 gród
Slavecitz 1313 w.
Slawesitze 1314 w. R.
Slanic (filius Pribislai) 1203 i. R.
Slawice 1320 w. R.
Slauus 1221 i. św. R.
Slonin 1270 w. 1277 (locus villae)
Slonitze 1285 rz.
Solani (Slavi seu Solani) 1256
Soldekevitze 1314 w. R
Sollin 1314 w. R.
Staneke 1314 i. R.
Stafwede (Slavi qui cum instrumento quod nuncupatur *stafwede* piscandi potestatem habent) 1240
Starcowe 1240 = *Starkowe* 1316 w. R.
Starbrode 1276 w.
Stedar 1304 w.
Stedra 1314 w. R.
Stiaplin 1224 w.
Stilogh 1248 w.
Stolpa rz.
Stolpzk 1292 miasto (dziś niem. Stolp, pol. Słupsk).
Stoyde 1278 st.
Stoyslaus 1193 i. św.
Stoyzlaf van Pûdbutck 1316, 1321
Stowinghe 1313 rz.
Strachutitze 1314 w. R.
Strale 1240, wyspa i rz.
Stralowe 1234 miasto (dziś Stralsund)
Strazne 1284 gród.
Streye 1249 terra = *Streginensis* terra 1298
Stremelowe 1282 w.
Strepow 1292 w.
Subbesowe 1314 w. R = *Subbezowe* 1248 w.
Sucowe 1224 w. = *Sucow* 1313
Sum 1236 i. św.
Sum (van Wittowe) 1316 i.
Sumowitz (Thomas) 1316 i. R.
Sumowitz (Razlaf) 1316 i.
Sumeke 1242 w.
Surevitze 1314 w. R.
Surkovitze 1314 w. R.
Sussitze 1314 w. R.
Suszima 1250 w.
Sutsin 1314 w. R.
Swarben 1301 w. R. = *Swarbe* 1314 w. R.
Svantewostroe 1282 wyspa
Szvantewusterhausen 1291 wyspa naprzeciw Gryfji (dziś Wusterhausen).
Swente 1314 w. R.
Svetzenovitz (Moyzlemer Sv.) 1316 i.

Swina 1314 w. R.
Syrzycz 1300 w. R.
Szczabroda 1193 (mansio)
Szulistriz (Thomas) 1240 i św.
Szwetie 1224 w.
Tanchovitze 1314 w. R.
Tangevitze 1314 w. R.
Tangomicz 1315 w. R
Tangomir 1224 i. św.
Targossin 1232 pole
Tassow 1311 i.
Techelin 1282 w.
Techodarsize 1304 w.
Tegudarcitze 1314 w. R.
Teskevitz (Claws Tesk.) 1316 i. R.
Teskevitze 1314 w. R.
Tessemer Lizcicowitiz 1238 i. św.
Thessemer 1316 i. R.
Tessenevitze 1314 w. R.
Tessimeritz (Pribislaus Tess) 1242 i. św.
Tetze de Putbutzke 1286 i. św. = *Tetzo de Putbuzk* 1295 i. św.
Tezicze Teczicze 1306 pagórek
Thra 1277 (aqua)
Tethleus 1242 i.
Thurante 1314 w. R. = *Turente* 1314 = *Turent* 1311 w.
Tewin = *Dewin* 1303 w.
Tyuin 1240 st.
Thecemarus de Bonin 1301 i. św.
Thecitza (Nycolaus de Th.) 1300 i.
Thelmer Sumovitz 1316 i. R.
Thesdarc Puzdevolk 13.6 i. R.
Theschitz Raduskenson 1316 i. R.
Thezlaf Zlawcovitz 1316 i. R.
Thoze 1292 w.
Tichmuzeke 1185 rz.
Tilsane 1314 w. R.
Tithmenteke 1189 rz.
Tizowe 1298 góra
Tolensa 1292 aqua
Tolkemitze 1314 w. R.
Topacle 1224 w.
Trambitz 1316 w. R.
Trebde 1292 rz.?
Trebetow 1224 = *Tribbitow* 1249 gród na lądzie (dziś Treptow)
Trepecevitze 1314 w. R.
Trebeslauitz (Nicolaus) 1240 i.
Trebine 1255 str.
Trebytz 1320 w.
Tribbevitze 1314 w. R.
Tribom 1268, 1272 w. k.
Tribula 1275 rz. (dziś Trebel?)
Tribuses 1193, 1272 = *Triboses* 1194 (dzielnice, dziś Tribses, niedaleko Gryfji)
Trigorke (tumuli slavice dicti *trigorke*) 1256
Tzanthevitz (Pust) 1316 i. R.
Tzarrencin 1295 w. R.
Tzobetove (Hinrik v. Tz.) 1316 i. R.
Tzwarbin 1203 w.
Tzuch (Johannes) 1313 i.
Tzudor 1316 w.
Tzvechvitz (Hermann) 1316 i. R.
Uincemir 1203 i. R.
Uullung 1193 (mansio)
Uznam 1249 miejscowość
Uznica 1248 rz.
Valve 1323 most
Vansenovitze 1314 w. R.
Varsonovitze 1314 w. R.
Vbechlevitze 1314 w. R.
Vdarsitz 1314 w. R.
Vechtevitze 1314 w. R. = *Vechtovitz* 1321 w.
Velegast 1312 w.
Velegowe 1291, 1310 (myrica)
Venzycus de Uznam 1249 i. św.
Ventsutuvitz 1294 w.
Verbelitze 1314 w. R.
Verchoslaveshagen 1314 w. R.
Vermiz (Petrus 1323 i.
Vesekowe 1275 w.
Vethra 1274 aqua
Vilistiz = *Vylistiz* 1236 w.
Vilmenit (Pridborus de Vil.) 1300 i. R.

Vilmeniz 1315 w R. = *Vylmenitze* 1249 w. R. = *Vylmenicze* 1306 w.
Vinislaus 1193 i.
Virchevitz 1270 w.
Viriz (Hermeke) 1316 i.
Vnimizl 1224 i. św. R.
Vretocowe 1320 w = *Vretecowe* 1321 w.
Vselitze 1314 w. R.
Vyreye 1277, 1314 w. R.
Waccarogh 1248 1249 w
Wackerowe 1285 w.
Walgus Waleguste 1194 dzielnica i gród
Wampand 1207, 1248, 1249 w.
Wampen 1275, 1285 w.
Wangherniz 1295 granica dzielnicy, rz? R
Warbleuize 1282 w.
Warne 1296 w.
Warsecowe 1301 w.
Warsekovitze 1314 w.
Wartislaf 1232 = *Wartislaus* 1232, 1248 i ks.
Wendescheviz 128? w.
Wico 1248 w = *Wyk* 1319 w.
Wizeslaus 1224 i R. = *Wyszeslaus* 1232 = *Witzlaus* 1270 = *Wuizlaus* 1232 = *Wizcislaus* 1275 = *Woizlaus* 1277 = *Wyzlaus* 1277 = *Wislaf* 1295
Witilowo 121? w.
Wittow 1294 (część R.) = *Witovia* 1295, 1300 = *Wittowe* 1301, 1309 (dziś *Wittow* nazywa się półwysep, na którym stała świątynia Swantewita)
Witomir 1221, 1279 i. św. R.
Wythny 1193 (część R.)
Wobelose 1314 w R.
Woblekow 1242 młyn
Woblikowe 1265 w.
Wobluzs 1300 w. R.
Woch miejscowość
Wocek (Claws) 1316 i. R.
Woceneke 1292 w.
Woetzitze 1314 w. R.
Wocetze 1314 w. R.
Wogiwolinza („que census ducis dicitur") 1233
Wolegust 1234 wyspa = *Wolgast* 1236, 1302
Wotrzogod 1224 i. św.
Woteneke = *Uuoceneke* 1263 w.
Woykevitze 1314 w. R.
Wussevitze 1314 w. R.
Wytan 1193 i. św. R.
Yaronyczs 1300 w. (?) R.
Yasmunt 1232 dzielnica R. (dziś półwysep Iasmund)
Yakzen 1298 i.
Yermghevitze XIII stul. w. R.
Zabucitze 1314 w. R. = *Zabecytz* 1316 w. R
Zagard 1300 młyn R.
Zagarde 1249, 1250, 1314 w. R. (dziś Sagard)
Zagincowe 1301 w.
Zambor Zambur 1297, 130? i. ks. R.
Zanzebyr = *Zanzebur* 1320 i. (ksiądz)
Zarnegloue 1242 w
Zarnekeviz 1255, 1278, 1316 w.
Zarnevitze 1314 w. R.
Zarnowe 1185 rz = *Zernowe* 1189
Zelasowitze 1314 w. R.
Zelno 1301 w.
Zelnovytz 1320 w.
Zerbentin 1320 w.
Zilitze 1314 w. R.
Zilne 1298 w. R. = *Sylno* 1?00 = *Silne* 1319 w. R.
Ziluenicze 1319 w.
Ziravlas 12?0 l.
Zlavena 1301 w.
Zlawkouitz (Thezlaf) 1316 i. R.
Zobezlaus 1236 i. św.
Zobizogh 1248 w = *Zobisoh* 1249
Zrambitz 1320 w.
Ztaregard 1224 (dzielnica)
Ztivlp 1185 miejscowość
Ztudor XIII stul. w.
Zuder 1314 w. R. (dziś Zudar
Ztulp 1164 (klasztor na lądzie)

Zulislaus 1203 i. R.
Zwantegurt 1313 w. R.
Zvinga 1248 rz. = *Zwinga* 1249
Zyrozewycz 1304 w.
Zytzebor 1316 w. R.
Quezke 1298 w.
Quezibrod 1230 str. *Quezibrod* (sive guizdoveskostruga) 1248
Quitsin 1276 w.

II.

Przytoczony powyżej materjał językowy zebrany przez prof. **Łęgowskiego** pozwala zdać sobie sprawę z kilku zjawisk głosowych charakterystycznych dla mowy słowiańskich mieszkańców Rugji i przeciwległej części wybrzeża w w. XIII i w pierwszej połowie w. XIV. Do zjawisk tych należą:

1. **Rozwój prasłowiańskich samogłosek nosowych.** Kilkadziesiąt form zawierających samogłoski nosowe pozwala stwierdzić, że w mowie mieszkańców Rugji istniały w tym czasie dwie samogłoski nosowe, z których jedna miała brzmienie nosowego *a* wymawianego może z lekkiem zaokrągleniem warg (ą̊) jak świadczy o tem oznaczanie go na piśmie przez *an (am)* *a*, rzadziej przez *on un;* druga z nich miała brzmienie nosowego *e* zwężonego *(ę)*, jak wynika z oznaczania jej przez *en e* oraz *in*. Rozkład ich i stosunek do prasłowiańskich występuje zupełnie jasno na podstawie materjału, jakim rozporządzamy:

a) Nosówka ą̊ odpowiada prasłow. *ǫ* w następujących formach:

Bandelevitze ≤ **bǫdloviti̯-*[1])
Bandeslavitze ≤ **bǫdislaviti̯-*
Bandin ≤ **bǫdin-*
Blandislavicze ≤ **blǫdislaviti̯-*
Blandovitze ≤ **blǫdoviti̯-*
Blandzavicz ≤ **blǫdi̯eviti̯-*
Candelyn ≤ **kǫdeli̯in-*
Coransevitze ≤ **gorǫli̯eviti̯-*
Dabcovitz ≤ **dǫbъkoviti̯-*
Dabinitz ≤ **dǫbeniti̯-*
Dambane ≤ **dǫbъno*
Damenitze ≤ **dǫbъnica*
Damnize ≤ **dǫbъnica*
Damgore Damgur ≤ **dǫbogora*
Grambenitze ≤ **grǫbeniti̯-*[2])
Grambetitze ≤ **grǫbotiti̯-*
Grancin ≤ **grǫdi̯eni̯-*[3])
Lancha ≤ **lǫka*
Lancka ≤ **lǫka*
Lanka ≤ **lǫka*

[1]) Por. pol. *Bandlovici* 1310 r., Kozierowski Pozn. I. s. v Będlewo.
[2]) Por. pol. *Grębienice* pow. opoczyński Kozierowski Pozn. I. s. v. Grębanin.
[3]) Por. pol. *Grądzeń*, Kozierowski ZSW I s. w. Grądzeń.

*Lanzen≤*lǫčin-*
*Lanzekovitze≤*lǫčьkovit̯i-*
*Mancelin≤*mǫčьlin-*[1])
*Pancomin≤*pǫkomin-*
*Panchowitz≤*pǫkovit̯i-*
*Ponten≤*pǫt-*[2])
*Rambin≤*rǫbin-*[3])
*Ramboz≤*ręboš-*
*Sanceka≤*sǫčьka*
*Tanchovitze≤*tǫgovit̯i-*
Tangevitze≤tǫgovit̯i-
*Tangomir≤*tǫgomirъ*[4])
*Trambitz≤*trǫbic-*
*Wampand≤*vǫpǫdъ*[5])
Wangherniz≤(v)ǫgorьnica*
Vansenovitze≤(v)ǫsenovit̯i-*
*Zanzebyr Zanzebur≤*sǫčiborъ*
*Zrambitz≤*sъrǫbit̯i-*

b) Nosówka *ą̊* odpowiada prasłow. **ę* w następujących formach:

*Boranta Burianta≤*boręta*[6])
*Granscovitze≤*gręzъkovit̯i-*
*Rantekow≤*rędъkov-*
*Swantewostroe≤*svętъ-(v)ostrovъ*
*Swantewuster(hausen)≤*svętъ-(v)ostrovъ*
*Zwantegurt≤*svętъ-gordъ*
Tzanthevitz≤čędovit̯i-[7])

c) Nosówka *ę̇* odpowiada prasłow. **ę* w następujących formach:

*Burrentin≤*borętin-*
*Buretitze≤*borętit̯i-*[8])
*Cingst≤*čęstь*
*Charense Charenz≤*χaręž-*[9]) [10])
*Knezegraniza≤*kъnęža granica*
*Knezytz, Knesitze≤*kъnęžit̯i-*
*Labeditze≤*olbǫdit̯i-*
*Minkokorin≤*mękъko-korenь*
*Pintymechowe≤*pętiměχov-*
*Plawenze≤*plavęž-*[10])
*Rensitze≤*ręsic-*[11])
*Silence≤*zelęt̯i-*[12])
*Swente≤*svętьi̯e*
*Tzarrencin≤*čarętin-*
*Uincymir≤*vęt̯iemirъ*
*Venzycus≤*vęzikъ*
*Zagincowe≤*zai̯ękovo*
*Zerbentin≤*žerbętin-*[13])

Z przytoczonego materjału wynika jasno, że prasłow. **ǫ* rozwinęło się w mowie mieszkańców Rugji we wszystkich pozycjach w *ą̊*; natomiast prasłow. **ę* uległo

---

[1]) Por. pol. *Mączlin*, Kozierowski Pozn. I s. v. Mączlin.
[2]) Por. Rozwadowski Bulla gnieźn. s. v. *Pątsien.*
[3]) Por. pol. *Rąbiń*, Kozierowski Pozn. II s. v. Rąbiń, ZSW II s. v. Rąbin, Rąbiń.
[4]) Por. Rozwadowski Bulla gnieźn. s. v. *Tągomir.*
[5]) Por. pol. nazwy jak *Wądoł, Wądrój, Wągroda, Wąpierz* Kozierowski Pozn. II.
[6]) Por. Rozwadowski Bulla gnieźn. s. v. *Borząta.*
[7]) Por. Kozierowski ZSW I s. v. *Czędomierz, Czędowiec.*
[8]) Por. pol. *Borzęcice*, Kozierowski Pozn. I s. v. Borzęcice.
[9]) Por. pol. *Charzewo Charzyny* Kozierowski Pozn. I s. v. Charzewo, ZSW I Charzewo Charzyny.
[10]) Ze względu na sufiks por. pol. Lubiąż Chomiąża Wieląż Luciąża, Rozwadowski RS VIII 271.
[11]) Por. pol. *Rząsiny* Kozierowski Pozn. II. 720.
[12]) Por. pol. *Zielęcin*, Kozierowski Pozn. II. s. v. Zielęcin.
[13]) Niejasnego pochodzenia są następujące formy, które, zdaje się, zawierają samogłoski nosowe: *Bezunt, Bluggentin, Bo[illegible]sowe, Gankuvitze, Grancin, Omanze, Panzogh = Pansow, Ransowe, Rinkow, Thurante = Turente, Uullung, Ventsutwitze, Wampen.*

rozszczepieniu, przechodząc w położeniu przed spółgłoskami przedniojęzykowemi niepalatalnemi w *ą̊*, a we wszystkich innych pozycjach w *ę̇*.

2. Rozwój prasłow. **ě.*

Prasłow. **ě* ma w mowie mieszkańców Rugji dwojaką kontynuację: *e* i *a*.

a) *e* odpowiada prasłow. **ě* w następujących formach:

*Belicowe≤*bělikov-*
*Bessin Byssin≤*běsin-*
Pintymechove≤měχo-
*Swetznovitz≤*světienovit̯i-*
*Gneomerus≤*gněvomirъ*
*Gneweken≤*gněvъkъ*
*Lecenizs≤*lěčenit̯i-*
*Leznice≤*lěčьnit̯i-*
Mechomyrzk≤měχo-
*Reka≤*rěka*
*Pena≤*pěnьna*
*Penin≤*pěnin-*
*Tessemar≤*těšimirъ*
*Tewin Dewin≤*děvinъ*
*Lestniz≤*lěst(ъv)ьnic-*

b) *a* odpowiada prasłow. **ě* w następujących formach:

*Bialcur≤*běla-gora(-kora?)*
*Lascouiz≤*lěskovica*
*Liastkae≤*lěstъ(vъ)ka*
*Liazcha≤*lěska*
*Peatsk≤Peask≤Pyask≤Pyaske≤Pyazeke≤*pěsъk-*
*Strale≤*strěla*
*Stralowe≤*strělov-*
*Zelasovitze≤*želězovit̯i-*
*Ziravlas≤*žiravъ-lěsъ*

Na podstawie tych przykładów stwierdzić trzeba, że prasłow. **ě* w mowie mieszkańców Rugji rozszczepiło się, przechodząc w położeniu przed pierwotnemi spółgłoskami przedniojęzykowemi niepalatalnemi w *a*, w innem zaś położeniu w *e*[1]).

3. Rozwój prasłow. **e.*

Prasłow. **e* rozwinęło się w mowie mieszkańców Rugji w *e*, którego brzmienie było widocznie dość wąskie (wysokie), skoro w piśmie oznacza się je naprzemian przez *e* i *i (y)*. Np.:

*Gribenow≤*grebenov-*
*Camenez≤*kamenьcь*
*Kaminice≤*kamenic-*
*Brese≤*berza*
*Bresnitz≤*berzьnic-*
*Breghe≤*berg-*
*Brisanche≤*beržanъk-*
*DobizlausDobezlaus≤*dobi̯eslavъ*
*Jesere≤*jezero*
*Lubenitze≤*l'ubi̯enit̯i-*
*Metle≤*metla*
*Nedamarus Nedamir≤*nedamirъ*
*Niletitze≤*neletit̯i-*
*Perun Peron Pyrun≤*perunъ*

---

[1]) Trzy nazwy miejscowe są odstępstwem od sformułowanej wyżej zasady: *Belbog≤*bělъbogъ, Belowe Bilowe≤*bělov-, Letowe≤*lětov-.* Niejasnego pochodzenia jest imię *Poweth (≤*po-větъ?)*, które też może jest takiem samem odstępstwem.

Popel≤popelъ
*Stedra≤*ščedra*
*Trebetow Tribbitow≤*terbetov-*
*Velegast≤*veľegostı̯-*
*Vethra≤*vedra*
*zelasovitze≤*želězovitı̯-*
*zelno≤*zelьno (*čelьno?)* itp.

4. R o z w ó j p r a s ł o w. **o.*

Prasłow. **o* rozwinęło się w samogłoskę *o*, której brzmienie było zapewne dość wąskie, jak można przypuszczać z nierzadkiego oznaczania jej znakiem *u* (raz nawet *ou*). Np.:

*Barnota Barnuta≤*bornota*
*Barnutitze≤*bornotitı̯-*
*Bialcur≤*běla-gora (kora?)*
*Blandovitze≤*blędovitı̯-*
*Boranta Burianta≤*boręta*
*Bore≤*bor-*
*Bucowe≤*bukov-*
*Burrentin≤*borętinъ*
*Carnovitze≤*kr̥novitı̯-*
*Coretz≤*korьcь*
*Cost Kos≤*kostь*
*Cracowe≤*krakov-*
*Cutovitze≤*kotovitı̯-*
Dabcovitz≥ dǫbъkovitı̯-
*Damgore Damgur≤*dǫbogora*
*Darghuticze≤*dorgotitı̯-*
*Dargolize≤*dorgolitı̯-*
*Dargolyn≤*dorgolin-*
*Gora Ghora≤*gora*
*Gosdin Gusdin≤*gvozdin-*
*Groboue≤*grobov-*
Gustislaus Guslaus Guzlaf
**gostislavъ goslavъ*
*Gusteraditze≤*gosteraditı̯*
*Jarcouwe≤*i̯arъkov-*
*Lapkovitze≤*lapъkovitı̯*
*Kozel≤*kozьlъ*
*Kutlevitze≤*Kotьlovitı̯-*
*Lopate Luppate≤*lopata*
*Lusyz Lositz Lositze≤*lositı̯-*
*Melno≤*melьno*
*Mogela≤*mogyla*
*Mozt≤*mostъ*
*Nouareka≤*nova rěka*
*Otoc≤*otokъ*
Parchuticz Pargutitze≤ pr̥xotitı̯-
*Pole≤*poli̯e*
*Pudbuzk Pudbutzke≥*podъ-bučьk-*
*Racowe≤*rakov-*
*Roztok≤*orztokъ*
*Starbrode≤*starъbrod-*
*Starcowe≤*starъkov-*
*Stoyslaus≥*stoislavъ*
*Strachutitze≤*straxotitı̯-*
*Stralowe≤*strělov-*
*Sucow≤*žukov-*
*Swantewostroe≤*svęto-(v)ostrovъ*
*Targossin≤*tr̥gošin-*
*Trigorke≤*trigorъk-*
*Wittow≤*vitov-*
*Witomir≤*vitomirъ*
*Wogiwotinza≤*vojevodinica*
*Zarnowe≥*žr̥nov-* itp.

Prócz tego normalnego zastępstwa w pewnej ilości przykładów spotyka się inną pisownię, a mianowicie znaki *a* lub częściej *e* w miejscu prasłow. **o*. Zachodzi to przedewszystkiem w wygłosie, w formach, które wedle wszelkiego prawdopodobieństwa zakończone były na *-o* np.: *Bucowe≤*bukovo Belicowe≤*bělikovo Jarcouwe≤ i̯arъkovo* itp. Ponieważ i inne samogłoski w wygłosie oznacza się w sposób bardzo chwiejny, można przypuszczać, że chodzi tu o redukcję samogłosek wygłosowych, (zapewne nieakcentowanych, choć pozatem o akcencie wyrazowym nic

nie wiemy). Drugą kategorję form, w których pojawia się dość często *e* zamiast *o* stanowią nazwy miejscowe o typie patronimicznym z sufiksem **-ovitı̯-*. Np.:

*Borkevitze≤*borъkovitı̯-*
*Chudevitze≤*xudovitı̯-*
*Krakevitze≤*krakovitı̯-*
*Kutlevitze≥*kotьlovitı̯-*
*Surevitze≥*žurovitı̯-*
*Tangevitze≥*lǫgovitı̯-* itp.

Formy te prawdopodobnie faktycznie zawierały *e* a nie *o* pod wpływem analogji do form na *-*evitı̯-*, w których *e* powstało z **o* wskutek następstwa po spółgłosce palatalnej np.: *Domassevitze≤*domaševitı̯- Luttosevitze≤*ľutoševitı̯-* itp. Obok takich form analogicznych sufiks **-ovitı̯-* zachował się bez zmiany w większości wypadków, por. przykłady wyżej przytoczone.

Nadto w kilku wypadkach oznaczono *o* przez *a* i *e* zapewne przez pomyłkę, jak zdaje się świadczyć o tem oboczna forma z *u* występująca w jednym wypadku:

*Bitgast≤*bydъgostı̯ь* (por. pol. Bydgoszcz),
*Wolgast Wolegust≤*voligostı̯-*
*Velegast≤*velegostı̯-*
Wangherniz≤(v)ǫgorьnica.*

W nagłosie **o-* ma wyraźną tendencję do przybierania protetycznego *v-* (**o-≥*u̯o-≥*vo-*), por.:

*Otoc≤*otokъ*
*Ostrusim= Wastroznae≤ *ostrožьn-*
*Wobluzs≤*obľuže* (por. kaszub. *Vobləže* 'Obluż' w.)
*Svantewostroe≤*svętъ ostrovъ* itp.

5. R o z w ó j p r a s ł o w. *a.*

Prasłow. **a* odpowiada samogłoska oznaczona stale przez *a*. Np.:

*Babitz≤*babic-*
*Babyn≤*babin-*
*Borantha≤*boręta*
*Camenez≤*kamenьcь*
*Cracowe≤*krakov-*
*Gawarne≤*gavorn-*
*Graboue≤*grabov-*
*Jabeditze≤*i̯abedi̯e-*
*Jarenitze≤*i̯aŕenitı̯-*
*Laze≤*laz-*
*Lissina≤*lisina*
*Lopate≤*lopat-*
*Plachte≤*plaxъt-*
*Platekevitze≤*platъkovitı̯-*
*Reka≤*rěka* itp.

Jedynie w położeniu po nagłosowem *r* — zdaje się, istniała tendencja do przesuwania tej samogłoski w kierunku do *e*, jak wynika z form:

*Redesclaus≤*radislavъ,*
*Redevyz≤Reddevyze≤ *radovitı̯-*
*Redos≤*radošь*
*Redoswiz≤*radošьvic-*
*Retliz≤*radlic-≤*ordlic-*

Obok nich są także formy z *ra-*:
*Racowe≤*rakov-*, *Radozlaus≤*radoslavъ* itp.

W wygłosie zamiast *-a* pojawia się niekiedy -e np.:
Ghore ob. *Gora≤*gora*
*Lopate≤*lopata*
*Plachte≤*plaxъta* itp.

Choć niezawsze jest rzeczą pewną, czy nie chodzi tu o formy plur. z kontynuacją końcowego **y*.

6. R o z w ó j p r a s ł o w. *u*.

Prasłow. **u* przedstawia się stale jako *u*. Np.:
*Bucowe≤*bukov-*
*Chudevitze≤*xudoviti̯*
*Lubanevitze≤*ľubanoviti̯-*
*Lubbin≤*ľubin-*
*Mur≤*murъ*
*Pust≤*pustъ*
*Pustikow≤*puščikov-*
*Puzdevolk≤*pustivľkъ*
*Ruddevitze≤*rudoviti̯-*
*Sucowe≤*žukov-*
*Sum≤*sumъ*
*Szulistriz≤*sulistriti̯-*
*Uznam≤*uznamъ*
*Zulislaus≤*sulislavъ* itp.

Jedynie w formie **perunъ ≥ Perun Pyrun‖Peron* zachodzi wahanie w pisowni *u‖o*, które stoi napewne w związku z następnem *n*, por. pol. *piorun* ‖ dial. *ṕeron*.

7. R o z w ó j p r a s ł o w. *i*.

Prasłow. *i* przedstawia się jako *i*, którego wymowa w pewnych przynajmniej pozycjach ulegała widocznie obniżeniu, jak świadczy o tem oznaczenie go w piśmie przez *e (a)*, częste zwłaszcza w położeniu przed *r* (por. pol. *ir≥er*). Np.:
*Babyn≤*babin-*
*Bandin≤*bǫdin-*
*Barnim≤*bornimъ*
*Cameniz≤*kamenic(a)*
*Divitze Dyvitz≤*diviti̯-*
*Drivotk≤*drivľkъ*
*Gardist≤*gordišče*
*Grymezlaf≥*grimislavъ*[1]
*Lansen≥*lǫčin-*
*Lesten≥*lěščin-*
*Puzdevolk≥*pustivľkъ*
*Jaromerus Jaromarus≥*i̯aromirъ*
*Nedamir Nedamarus≤*nedamirъ*
*Moyzlemer≤*myslimirъ*
*Moyslecow≤*myslikov-*
*Pulprimizl≤*podъpermyšli̯ь*
*Pristaw≤*pristavъ*
*Pritochine≤*pritočin-*
*Sieraf≤*žiravъ*
*Tangomir≤*tǫgomirъ*
*Trigorke≤*trigorъky*
*Witomir≤*vitomirъ*
*Seracowe≤*sirakov-*

8. R o z w ó j p r a s ł o w. *y*.

Prasłow. **y* przedstawia się normalnie jako *i*, oznaczone niekiedy przez *e*, co zachodzi dwukrotnie w pozycji przed *l*; na ogół więc takie samo zastępstwo jak przy prasłow. **i*. W trzech wypadkach w miejscu prasłow. **y* napisano *oy*, co pozwalałoby przypuszczać, że w pewnych warunkach zachodziła tu dyftongizacja **y* zwłaszcza, że we wszystkich trzech wypadkach poprzedzająca spółgłoska jest wargową *(m v)*. Np.:

[1]) Pol Grzymisław, por. prasłow. **grьměti* ‖ **grimati*.

*Bilowe≤*bylov-*
*Bitgast≤*bydъgosti̯-*
*Grizebor≤*gryziborъ(?)*
*Pretwisch≤*perdvyš-*
*Scrilowe≤*sъkrylov-*
*Sithne Sitene≤*sytьn-* itp.
*Mogela≤*mogyla*
*Obelicz≤*obyliti̯-*
*Poddemin≤*podъdymin-*
*Breghe≤*bergy*
*Moyslecow Moyslekowe≤*myslikov-*
*Moyzlemer≤*myslimirъ*
*Wizcislaus Wyzlaus Woizlaus≤*vyšeslavъ *vyslavъ*.

9. R o z w ó j p r a s ł o w. ь i ъ.

Prasłow. półgłoski ь i ъ zanikły we wszystkich wypadkach odpowiadających t. zw. pozycji słabej. Np.:
*Bitgast≤*bydъgosti̯-*
*Brisanche≤*beržanъky*
*Dabcovitz≤*dǫbъkoviti̯-*
*Lutkovitze≤*ľudъkoviti̯-*
*Granscovitze≤*gręzъkoviti̯-*
*Lapkovitze≤*lapъkoviti̯* itp.

Wypisywanie *e* w grupach spółgłoskowych powstałych po zaniku półgłosek ma znaczenie tylko graficzne. Np.:
*Damenitze ‖ Damnize≤*dǫbьnic-*
*Pyazeke ‖ Pyaske≤*pěsъky*
*Lanzekovitze≤*lǫčьkoviti̯-*
*Cutzecowe≤*kučьkov-*
*Rantekow≤*rędъkov-*
*Mancelin≤*mǫčьlin-*
*Guizdoveskastruga≤*gvizdovьska struga*

W t. zw. mocnych pozycjach prasłow. półgłoski zwokalizowały się, przyczem prasłow. ь≥*e*, por.:
*Camenez≤*kamenьcь*
*Coretz≤*korьcь*
*Garneze≤*gr̥nьcь*
*Kozel Cosele≤*kozьlъ*

Rozwój prasłow. ъ jest niejasny, ponieważ w dwu zachowanych tego rodzaju przykładach: *Cirkow≤*cŕkъvъ* i *Molteke≤*moltъkъ* kontynuacje ъ oznaczono raz przez *o* raz przez *e*.

10. R o z w ó j p r a s ł o w. p o ł ą c z e ń t y p u *tort tolt tert telt*.

Prasłow. grupa typu *tort* przedstawia się w znacznej większości wypadków jako *tart*. Np.:
*Barnekevitze≤*bornъkoviti̯-*
*Barnekowe≤*bornъkov-*
*Barneslavendorp≤*bornislav-*
*Barnim≤*bornimъ*
*Barnuta Barnota≤*bornota*
*Barnutitze≤*bornotiti̯-*
*Charna≤*xorna*
*Charva≤*korva*
*Darghezlaf≤*dorgoslavъ*
*Darghuticze≤*dorgotiti̯-*
*Dargoliz≤*dorgoliti̯-*
*Dargolyn≤*dorgolin-*
*Dargucevitze≤*dorgočeviti̯-*
*ghart≤*gord*
*Gartz≤*gordьcь*
*Gardist≤*gordišče*
*Pudgarde≤*podъgordьi̯e*
*Zagard≤*zagordъ*

Zagarde≤**zagordьi̯e*
Ztaregard≤**starogordъ*
Zwantegurt≤**svęto-gordъ*
Gawarne≤**gavorny*
Parchutycz Pargutitze≤**porxoliti̯*[1])
Parpart≤**porportь*[2])
Warbleuize≤**vorbľeviti̯-*
Warne≤**vorna*
Wartislaf≤**vortislavъ*

W jednym tylko przykładzie widoczna jest przestawka *tort*≥*trot*.

Pruchute≤**porxola* (por. *Parchuticz*≤**porxoliti̯-*)

Prasłow. grupa typu *tolt* przedstawia się w przeważnej części przykładów w postaci przestawionej *tlot*:

Bluggentin≤ *bolg-ętin-*
Chlode≤**koldy*
Glotycowe≤**koldъkov-*
Glossow≤**golsov-*
Glowe≤**golva*
Glovenitza≤**golvьnica*
Gloveze≤**golvъč-*
Slonitze≤**solnic-*

Nadto w kilku przykładach występuje postać nieprzestawiona *tolt*:

Choldevicze Goldevitze≤**goldoviti̯-*
Molteke≤**moltъkъ*
Soldekevitze≤**soldъkoviti̯-*

Prasłow. grupa typu *tert* przedstawia się zwykle w postaci przestawionej *tret* (pisane czasem *trit*):

Breghe≤**bergy*
Breze≤**berza*
Bresitze≤**berzic-*
Bresnitz≤**berzьnic-*
Brisanche≤**beržanъky*
Pretwisch≤**perdvyš-*
Pridborus Pritbur≤**perdborъ*
Trebeslavitz≤**terbislaviti̯-*
Trebine≤**terbina*
Tribbevitze≤**terboviti̯* itp

W jednym przykładzie występuje postać nieprzestawiona *tert*: *Zerbentin*≤**žerbętin-*.

Prasłow. grupa typu *telt* nie zachowała się ani w jednym przykładzie.

11. R o z w ó j p r a s ł o w. **r̥* i **ŕ̥*, **l̥* i **ľ̥*.

Prasłow. niepalatalne **r̥* przedstawia się stale jako *ar (tart)*. Np.:

Carnin≤**kr̥nin-*
Carnitze≤**kr̥niti̯-*
Carnovitz≤**kr̥noviti̯-*
Carsivitze Karsewitze≤**kr̥ševiti̯-*
Karshow≤**kr̥šev-*
Cartzenovitze≤**kr̥čenoviti̯-*
Garneze≤**gr̥nьcь*
Garnzke≤**gr̥nьčьky*
Karbowe≤**kr̥bov-*
Varsecowe≤**vr̥šьkov-*
Warsekovitze≤**vr̥šьkoviti̯-* itp.

Prasłow. palatalne **ŕ̥* przedstawia się dwojako: a) w położeniu przed spółgłoskami przedniojęzykowemi niepalatalnemi jako *ar* (t. j. tak samo jak **r̥* niepalatalne), b) przed wszystkiemi innemi jako *er* (lub *ir*). Np.:

[1]) Por. czes. *Prachatice*.
[2]) Por. R u d n i c k i SO I 113.

a) *Bardeke*≤**bŕdъk-*
Bard Barta≤**bŕdo*
Darnovitze≤**dŕnoviti̯-*
Darsowe≤**dŕzov-*
Sarnekevitze Zarnekeviz≤**žŕnъkoviti̯-* (*čŕnъkoviti̯-* ?)
Zarnowe Zernowe≤**žŕnov-* (*čŕnov-* ?)
Zarnegloue≤**čŕna golva* itp.

b) *Cervitze*≤**čŕviti̯-*
Cirkow≤**cŕkъvь*
Derzeniz Dertzenitz≤**dŕženiti̯-*
Dyersogh Dersekow≤**dŕžьkov-*
Scerpecevitze≤**sŕpьčeviti̯-*
Marlow≤**mŕlov-*
Nipomervitze≤**nepomŕviti̯-*
Verbelize≤**vŕbeliti̯-*
Verchoslaveshagen≤**vŕxoslav-*
Virchevitz≤**vŕxoviti̯-*

Prasłow. *l̥* i *ľ̥* bez różnicy przedstawiają się jako *ol*:

Dolge≤**dl̥g-*
Drivolk≤**der-vľ̥kъ*
Puzdevolk≤**pustivľ̥kъ*
Tolkemitze≤**tl̥komiti̯-*
Stolpa≤**stl̥pa*
Stolpzk≤**stl̥pьskъ*
Ztup≤**stl̥pъ*

12. Z r o z w o j u s p ó ł g ł o s e k.

O rozwoju spółgłosek w mowie dawnych mieszkańców Rugji niewiele można zrobić spostrzeżeń. Do najważniejszych należy stwierdzenie, że wszystkie prasłow. spółgłoski palatalne (oraz spalatalizowane wskutek następstwa pierwotnych przednich samogłosek) uległy dyspalatalizacji z wyjątkiem wypadków, w których następowały po nich albo pierwotne samogłoski tylne *(a)* albo samogłoski **ě* i *ę* zdyspalatelizowane pod wpływem następnych spółgłosek przedniojęzykowych niepalatalnych (t. j. *a*≤**ě* i *ą̊*≤**ę*):

Burianta Borjanta ≤ **boręta* (ale *Burrentin Buretitze* ≤ **borętin* **borętiti̯-*), *Bialcur* ≤ **běl(a)gora(kora?)* (ale *Belicowe* ≤ **bělikov-*), *Liazcha* ≤ **lěska* (ale *Lesten* ≤ **lěščin-*) *Liastkae* ≤ **lěst(ъv)ъka* (ale *Lestniz* ≤ **lěst(ъv)ьnic-*), *Peatsk Pyask Pyazcke* ≤ **pěsъk-*, *Zvinga Zwinga* ≤ **svinьi̯a*, *Szwetie* (zam. *Szwetzia*) ≤ **světi̯a*, *Stiaplin* ≤ **ščapъlin-*[1]).

Prasłow. połączenia **ti̯* i **di̯* rozwinęły się w *c* i *ʒ*. Przykładów rozwoju **ti̯*≥*c* cały szereg przytoczyliśmy wyżej w patronimicznych nazwach miejscowych z sufiksem **-iti̯-*, pozatem por. *Swetzenovitz* ≤ **světi̯enoviti̯-*[2]);

[1]) Poza temi przykładami pozornie zachodzi oznaczenie palatalności spółgłoski w tr.ech wypadkach: *Dyersogh Dersekow*≥**dŕžьkow-*, *Nyenowe*≥**nenova* i *Ciarb*. Ostatnia z tych form jest niezrozumiała, w dwu pierwszych chodzi zapewne o oznaczenie *e* przez *ye*.

[2]) Ale *Matechowe*≥**matexov-*, a więc pierwotnie nie **mati̯exa* (pol. *macocha* itp.) ale **matexa* (por. połab. *matéxə*).

*dį≥ʒ widoczne tylko w trzech formach: *Blandzavicz*≤**blǫdįavilį-*[1]) *Nesebans*≤**nesibǫdį6 Miseres*≤**medįirěč6*, przyczem dwie ostatnie mogłyby świadczyć o tendencji do zmiany *ʒ≥z*.

Pierwotna grupa *šč* zmieniła się w *st*:

Gardist≤**gordišče*
Lesten≤*lěščin-*
Mosteniz≤**moščenic-*
Stiaplin≤**ščapъlin-*
Stedra≤**ščedra*
Bitgast≤**bydъgošč6*≤**bydъgostį6*

Wreszcie trzeba zauważyć, że mowa mieszkańców Rugji należała, zdaje się, do narzeczy t. zw. mazurujących, ponieważ w całym zachowanym materjale językowym niema ani jednego śladu, któryby świadczył o odróżnianiu spółgłosek *č ž š ǯ* od *c z s ʒ*. Por. przykłady wyżej przytoczone.

Na podstawie przedstawionych wyżej zjawisk głosowych, do których ustalenia wystarcza materjał, zebrany przez prof. Łęgowskiego, można do pewnego stopnia zdać sobie sprawę ze stanowiska, jakie zajmowała mowa dawnych mieszkańców wyspy Rugji wśród narzeczy t. zw. lechickich. Z narzeczy tych, które tworzyły niegdyś nieprzerwany łańcuch od lewego brzegu Łaby aż po obszar polski, znamy dotychczas dwa skrajne ogniwa: wymarłą mowę dawnych Połabian-Drewan zachowaną nam w zabytkach z poł. w. XVIII i żyjące dziś narzecza pomorskie (słowińsko-kaszubskie) i polskie. O ogniwach pośrednich nie wiemy prawie nic. Porządnie zebrany słowiański materjał onomastyczny ze Starej Marchji i okolic Magdeburga zawarty w pracy Brücknera Die slavischen Ansiedelungen in der Altmark und im Magdeburgischen (Leipzig 1879) nie został dotąd wyzyskany dla charakterystyki narzeczy tego obszaru, a jedyną próbę określenia stosunku mowy Połabian, zamieszkałych niegdyś po prawym brzegu Łaby, do narzecza połabskiego z lewego brzegu tej rzeki (Drewan), jaką podał W. Porzeziński w rozprawie „Замѣтки по языку полабскихъ Славянъ (Изв. VII 2. 195—203) trzeba niestety uważać za

[1]) Por. słoweń *blója* ‘gemengsel’ *blójati* ‘mengen’.

chybioną z powodu mylnego doboru kryterjów i nieuwzględnienia w należytej mierze chronologji procesów głosowych, na których autor swą opiera koncepcję. Wobec tego charakterystyka mowy dawnych mieszkańców Rugji — choć tak ułamkowa i na tak szczupłym materjale oparta — jest pożądanym przyczynkiem do poznania wzajemnego stosunku narzeczy, które leżały na przestrzeni między obszarem połabskim a pomorskim.

W mowie mieszkańców Rugji wśród zmian samogłoskowych na pierwszy plan wybija się właściwość wspólna wszystkim narzeczom lechickim: mianowicie tendencja do obniżania artykulacji i przesuwania ku tyłowi jamy ustnej (dyspalatalizacji) pierwotnych przednich niewysokich sonantów w położeniu przed spółgłoskami przedniojęzykowemi niepalatalnemi. W narzeczu rugijskiem obejmuje ona kontynuacje prasłow. **ě *ę* i **ŕ̥* (por. wyżej pod 1, 2, 11). Brak rozszczepienia prasłow. **e* w tych warunkach łączy to narzecze z mową Połabian, a odróżnia je od pomorszczyzny i polszczyzny. Na odwrót niema tu żadnego śladu tego rodzaju rozszczepienia przy kontynuacji prasłow. **o*, co jest jedną z najbardziej charakterystycznych cech połabszczyzny (por. SO I 131—7). Kontynuacja **o* przedstawia się tu w postaci *o*, widocznie więc dyftongizacja **o* podówczas nie była w narzeczu rugijskiem znana, podobnie jak w pomorszczyźnie, gdzie również należy ona do zjawisk o wiele późniejszych. Rozwój innych samogłosek: *a* (**ra≥re-) u i y (ir yr il yl ≥ e + r l)* jest identyczny z dawnym rozwojem tych samogłosek zarówno w połabskim jak i w pomorskim; jedynie niepewne ślady dyftongizacji **y≥oį* (por. pod 8.) wskazywałyby na bliższy związek z połabszczyzną. Zupełne zmieszanie kontynuacyj **l̥* i **ľ̥* wspólne jest również z mową Połabian. Rozwój prasłow. grupy typu *tort≥tart* (t. j. tak samo jak prasłow. *tr̥t≥tart*) prawie powszechny (jeden tylko zachował się przykład zmiany *tort≥trot*) łączy się ze stanem połabskim, ale nie odbiega jakościowo od stosunków pomorskich (w pomorskim *trot* jest znacznie częstsze). W rozwoju grup typu *tolt* i *tert* mowa dawnych mieszkańców Rugji przez zachowanie szczątkowe postaci *tolt* i *tert* (≤ **tl̥t tŕ̥t* ≤ **tolt tert*,

podobnie jak *tart* ≤ **trt* ≤ **tort)* przedstawia archaizm obcy zarówno obszarowi połabskiemu jak i pomorskiemu. Rozwój wokaliczny półgłosek *ь* i *ъ* raczej przypomina wokalizację ich połabską niż pomorską ze względu na prawdopodobne zastępstwo *ъ* przez samogłoskę zaokrągloną *(e‖o)*; pozatem warunki wokalizacji półgłosek zgodne z pomorszczyzną a nie z połabskim. W zakresie rozwoju spółgłosek dwie cechy ważne łączą narzecze rugijskie z mową Połabian, a mianowicie: dyspalatalizacja spółgłosek z wyjątkiem pozycyj przed samogłoskami szeregu tylnego (por. pod 12a), oraz rozwój *šč ≥ (št) ≥ st.* — Z przeglądu tego widać, że mowa mieszkańców Rugji wykazywała w w. XIII—XIV znaczną ilość ważnych cech głosowych wspólnych z mową dawnych Połabian w jej dawnej fazie rozwojowej[1]). Z pomorszczyzną łączą to narzecze raczej cechy — że tak powiemy — negatywne, jak brak wczesnej dyftongizacji *o, brak rozszczepienia *ǫ (por. SO I 186). Zdaje się więc, że związek jego z obszarem połabskim był o wiele bliższy niż z pomorskim.

---

[1]) Por. próbę ustalenia względnej chronologji połabskich zmian głosowych podaną przezemnie w SO I 153–4.

Adam Tomaszewski

Z fonetyki proklityk w języku polskim i połabskim.

Przyimki polskie *przed, przez, bez* oddawna są przedmiotem dyskusji naukowej ze względu na brak normalnej zmiany *e ≥ o* przed spółgłoskami przedniojęzykowemi niepalatalnemi oraz ze względu na brak palatalności *b* w formie *bez.* Według ogólnie znanych zasad fonetyki polskiej winny one brzmieć **przod, *przoz, *bioz.* Poglądy dotychczasowe rozchodzą się w dwu kierunkach. Jednemu z nich początek dał Torbiörnsson i Berneker, z których pierwszy (MPKJ IV 32) przypisuje brak przejścia *e ≥ o* w *bez, przed, przez* pozycji nieakcentowanej prepozycyj, nie rozwodząc się jednak szerzej nad tem zagadnieniem. Berneker (Slav. etymolog. Wtbch s. v. *bezъ*) powiada, że w formie *bez* „die Palatalisierung schwand wohl in der Proklise“. Nie zgadza się z tem Brückner (KZ 43, str. 317), podnosząc, że położenie proklityczne nie mogło być powodem zaniku *b'*, ponieważ w *przez* i *prze* mimo tych samych warunków palatalność się utrzymała[1]). Myśl rzuconą przez Torbiörnssona uzupełnił i oparł na szerszem podłożu faktycznem Rozwadowski (RS II 81 i nast.), który do problemów rozważanych dawniej dodaje jeszcze trzeci, t. j. brak ścieśnienia, ponieważ ściśle biorąc według zasad głosowych polskich należałoby według niego oczekiwać form: **bióz, *biéz, *przóz, *przéz, *przód, *przéd.*

---

[1]) Berneker dodaje także: „auffällig ist das Fehlen der Palatalisierung, so schon seit dem XII Jhdt.,“ nie przytaczając żadnych dowodów. Wskutek tego spotyka go słuszny zarzut nieścisłości ze strony Brücknera (l. c.) i Rozwadowskiego (RS. II 82).